

Vlaanderen
is erfgoed

OEBP [2021-2026] IOED Lage Kempen

☐ Jaaractieplan [afgelopen werkjaar] over de uitvoering van het onroenderfgoedbeleidsplan

Het actieplan biedt een preliminaire inschatting van de indeling van het werkingsjaar. Doorheen het jaar kunnen acties wijzigen en mede de vooropgestelde timing en de erkenningsvoorwaarden en SWO-doelstellingen die eraan gekoppeld zijn. Het actieplan voorziet bovendien ruimte voor onvoorziene opportuniteiten, die een impact kunnen hebben op het initiële plan van aanpak. Alle wijzingen als ook nieuwe initiatieven komen uitvoerig en gemotiveerd aan bod in de jaarrapportage.

☒ Jaarrapportage 2023 over de uitvoering van het onroenderfgoedbeleidsplan

De rapportage bouwt voort op het vooropgestelde jaaractieplan en bevat de evaluatie van voorziene en onvoorziene acties, die zich tijdens het afgelopen werkingsjaar aandienden. De rapportage bevat een beknopte en transparante evaluatie van die acties met aandacht voor de betrokken personen, het proces, de mijlpalen en de beoogde effecten. Die evaluatie kan per actie maximaal één

beeld, illustratie, foto of kaart bevatten. Er kan ook verwezen worden naar websites of sociale media ter aanvulling. De rapportage kan vrijblijvend uitgebreid worden met bijlagen (bv. lijsten of folders) of een volwaardig tweede luik met daarin detailbeschrijvingen van de acties, inclusief beeldmateriaal, zolang de essentie duidelijk blijkt uit het eerste deel.

INHOUD

INLEIDING/VOORWOORD/INTRODUCTIE.....	5
SD1: Het verleden leren kennen	6
OD1.1: Inventarisatie: actualisatie, aanvulling en verfijning.....	6
SD1: Het verleden leren kennen	8
OD1.2: Kennisverzameling, -verdieping en -deling	8
SD2: In het heden beleven	12
OD2.1: Sensibilisering.....	12
SD2: In het heden beleven	14
OD2.2: Versterking communicatie	14
SD2: In het heden beleven	16
OD2.3: Verhoging van de beleefbaarheid van onroerend erfgoed.....	16
SD2: In het heden beleven	19
OD2.4: Participatieacties.....	19
SD2: In het heden beleven	22
OD2.5: Verbreding draagvlak via erfgoedambassadeurs en vrijwilligers.....	22

SD2: In het heden beleven	23
OD2.6: Blijven uitbouwen van consultatienetwerk	23
SD3: Voor de toekomst bewaren	24
OD3.1: Herstel, restauratie en duurzaam beheer van onroerend erfgoed.....	24
SD3: Voor de toekomst bewaren	27
OD3.2: Herbestemming van onroerend erfgoed	27
SD3: Voor de toekomst bewaren	28
OD3.3: Afstemming en integratie van onroerend erfgoed binnen andere beleidsdomeinen	28
SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart	30
OD4.1: Loketfunctie	30
SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart	32
OD4.2: Adviseren en stimuleren gemeentelijk en Vlaams onroerend erfgoedbeleid	32
SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart	33
OD4.3: Overleg, advies en afstemming met erfgoedactoren	33
SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart	35
OD4.4: integrale onroerend erfgoedwerking verankeren in regionaal beleid.....	35
SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart	36
OD4.5: Onderhouden van kennis en regelgeving van onroerend erfgoed	36
SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart	38

OD4.6: Adviseren aangesloten besturen die erkend willen worden als onroerend erfgoedgemeente	38
SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart	39
OD4.7: De IOED raadpleegt actief haar klankbordgroep en neemt deze input mee in haar werking	39
DETAILBESCHRIJVING	40
BIJLAGEN	45

INLEIDING/VOORWOORD/INTRODUCTIE

[maximaal 1 pagina; vrijblijvend in te vullen]

SD1: Het verleden leren kennen

OD1.1: Inventarisatie: actualisatie, aanvulling en verfijning

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
1.1.1 Toepassen toolbox kapellen	Generiek	Ad hoc	Draagvlakverbreding	Voorbeeldfunctie	Inventarisatie	☐
1.1.2 Aansluiting MoWa	Generiek	Ad hoc	Voorbeeldfunctie	Integraal	Kies een item.	☐

Evaluatie

1.1.1 Toepassen toolbox kapellen

Het waarderingskader (toolbox) dat IOED Lage Kempen uitwerkte om kapellen in vier categorieën in te delen voor behoud, beheer en ontsluiting wordt toegepast bij adviesvragen rond dit klein historisch erfgoed. Verder is de IOED ook een partner in het PARCUM-project 'Kapelletjes in Vlaanderen', waarbij een referentiewebsite wordt gemaakt die alle informatie over kapellen bundelt en waar ook plaatselijke kapellen kunnen worden ingevoerd. Aan de hand van een inspiratiegids steunen we zo lokale organisaties, verenigingen en personen bij het verderzetten van tradities of het opnieuw lanceren ervan. Zo creëren we een blijvend draagvlak voor de kapelletjes in onze gemeenten en in Vlaanderen. Vanuit onze acties rond dit thema, zoals het inventariseren van dit klein historisch erfgoed (2018-2019) en het waarderingskader met de restauratieprojecten die daaruit voortkwamen, adviseren we de stuurgroep.

Betrokken diensten: PARCUM, IOEDs, Erfgoedcellen, KADOC, Histories, FERM, CCV, lokale besturen en vrijwilliger.

Effecten behaald:

- Draagvlakverbreding: Diverse partners en vrijwilligers zijn betrokken zodat de werking van het platform en de toolbox verspreid is.
- Voorbeeldfunctie: Door mee in te zetten op het zorg dragen voor kapellen o.m. door mee te werken aan dit project maar ook door tal van andere projecten waaraan de IOED heeft deelgenomen, advies heeft gegeven of getrokken heeft: restauratie van gemeentelijke kapellen stimuleren (statiekapel

Leopoldsburg en kapel van Briel Houthalen-Helchteren) en de opstart van Beringen als testgemeente voor inventarisatie met het PARCUM-platform, de quickscreening van de kapellen in gemeente Lummen i.f.v. restauratie en ontsluiting, adviesverlening inventarisatie kapellen stad Halen.

- Inventarisatie: Gemeenten kunnen via de toolbox van de IOED ondersteund worden in hun inventarisatieacties. De toolbox werd grotendeels verwerkt in het platform dat door PARCUM is ontwikkeld, zodat dit nog toegankelijker en gebruikersvriendelijker is om vrijwilligers mee aan de slag te laten gaan.

1.1.2 Gemeenten stimuleren om collectief aan te sluiten bij Monumentenwacht.

Er werd een infosessie voor bestuursleden georganiseerd i.v.m. collectieve aansluiting Monumentenwacht. Drie gemeenten zijn collectief aangesloten (Beringen, Heusden-Zolder en Lummen). In drie gemeenten is de procedure lopende (Bocholt, Halen en Houthalen-Helchteren). Actie loopt doorlopend

Effecten behaald:

- Voorbeeldfunctie & integraal: gemeenten hebben een voorbeeldfunctie naar hun inwoners. Door de gemeentelijke eigendommen collectief aan te sluiten bij Monumentenwacht geven zij het goede voorbeeld om het erfgoed te beschermen.

SD1: Het verleden leren kennen

OD1.2: Kennisverzameling, -verdieping en -deling

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
1.2.1 Verzamelen van publicaties en studies rond OE-thema's binnen het werkingsgebied	Generiek	Ad hoc	Expertise	Kenniscentrum	Kies een item.	☐
1.2.2 De IOED als stageplek	Generiek	Ad hoc	Draagvlakverbreding	Kies een item.	Kies een item.	☐
1.2.3 Organiseren van workshops, studiedagen en gegidste rondleidingen	Generiek	Ad hoc	Expertise	Kenniscentrum	Draagvlakverbreding	☐
1.2.4 Organiseren van netwerkmoment	Specifiek	Najaar 2023	Netwerk	Kenniscentrum	Draagvlakverbreding	☐
1.2.5 Archeologiedagen en OMD	Specifiek	Voor- en najaar 2023	Netwerk	Kenniscentrum	Draagvlakverbreding	☐
1.2.6 Actief communiceren over lopende projecten en werking IOED	Generiek	Doorlopend	Netwerk	Kenniscentrum	Draagvlakverbreding	☐

Evaluatie

1.2.1 Verzamelen van publicaties en studies rond OE-thema's binnen het werkingsgebied

In het kader van infovragen, adviezen, het schrijven van projectdossiers of het ontsluiten van sites zijn steeds de nodige informatie ingewonnen en/of lokale experts bevroegd.

1.2.2 De IOED als stageplek

De IOED heeft zich voor het academisch jaar 2022-2023 aangemeld als stageplek bij UAntwerpen, UGent en Hogeschool PXL. Een masterstudent geschiedenis is in maart 2023 gestart in het WOII-ontsluitingsproject. De student heeft voor verschillende sites die mogelijk ontsloten worden het historisch onderzoek uitgevoerd. Vervolgens heeft de student de informatie bewerkt tot teksten geschikt voor ontsluiting.

Effecten behaald:

- Draagvlakverbreding

1.2.3 Organiseren van workshops, studiedagen en gegidste rondleidingen

Heggen leggen (intergemeentelijk project, i.s.m. RLLK): 2 workshops heggen leggen georganiseerd volgens twee verschillende technieken. Zie detailbeschrijving.

Effecten behaald:

- Expertise. Expertise samenbrengen en delen van en met verschillende partners om het erfgoed te behouden d.m.v. workshops en demo's.
- Kenniscentrum. De IOED verspreidt haar kennis op verschillende manieren (workshops, adviesverlening, stagestudenten).
- Draagvlakverbreding. Door het betrekken van verschillende partners en het bereiken van een breed publiek door breed inzetten om communicatie, maar ook door het inzetten op het vervolg van het project via een partnerschap met het CAG.

1.2.4 Organiseren van netwerkmoment

Het jaarlijks netwerkmoment met de gebruikelijke partners (PCCE, Limburgse IOEDs en erfgoedcellen en Monumentenwacht) is in 2023 niet georganiseerd. De IOEDs hadden geen capaciteit om de organisatie van het netwerkmoment op zich te nemen. Er is gekozen voor een aantal evaluerende vergaderingen om in 2024 het netwerkmoment sterker op poten te zetten.

Effecten behaald: -

1.2.5 Archeologiedagen en Open Monumenten Dag

Archeologiedagen:

Bocholt: rondleiding urnenveld Dorperheide door erfgoedambassadeurs. Het 5de leerjaar van de lagere school 'de Vlieger' heeft een tentoonstelling georganiseerd. De leerlingen hebben samen met de lokale heemkring urnen gekleed en gebakken. De urnen zijn geplaatst op het urnenveld. Geïnteresseerden konden in het weekend van de Archeologiedagen de site bezoeken en de urnen bekijken. Ca. 110 personen hebben deelgenomen

Open Monumenten Dag

Houthalen-Helchteren: rondleiding op Domein Masy tijdens Open Monumentendag i.s.m. de lokale heemkring. De IOED heeft samen met de gemeente de lokale heemkring ondersteund bij het organiseren van de rondleiding. De vergunningen zijn geregeld, persteksten geschreven en verspreid en inschrijvingen gecoördineerd. Tijdens OMD heeft de IOED de gegidste wandeling begeleid. Ca. 75 personen hebben deelgenomen.

Effecten behaald:

- Netwerk. Dankzij de deelname aan de Archeologiedagen werd het netwerk van scholen en verenigingen om mee samen te werken werd bestendig en uitgebreid.
- Kenniscentrum. We deelden kennis over archeologisch erfgoed met de leerlingen en bezoekers van het urnenveld in Bocholt. Met de gegidste wandeling is informatie gedeeld met de deelnemers over landschappelijk erfgoed en het behoud en beheer ervan.
- Draagvlakverbreding. Door het betrekken van scholen en het organiseren van de activiteit in Bocholt werden niet alleen de leerlingen betrokken maar werden ze ook gestimuleerd om de kennis die ze hadden opgedaan verder te vertellen aan ouders, grootouders en geïnteresseerden. In Houthalen-Helchteren is informatie over het behoud en beheer van de bosrijke site gedeeld met de deelnemers.

1.2.6 Actief communiceren over lopende projecten en werking IOED

De IOED heeft door een tijdelijke onderbezetting in 2023 de communicatie op social media beperkt. Er is actief gecommuniceerd in vergaderingen, de website en tijdens activiteiten en projecten.

Effecten behaald:

- Netwerk. Door over onze projecten en acties te communiceren breiden we ons netwerk uit. Ook partners die we in onze acties betrekken communiceren bij hun achterban/consultatienetwerk over onze samenwerking, waardoor het netwerk ook op die manier wordt verbreed.
- Kenniscentrum. door actieve communicatie delen we onze kennis over onze werking.
- Draagvlakverbreding. We bereikten via onze eigen communicatie, maar ook door communicatie van partners waarmee we samenwerken tal van mensen uit verschillende doelgroepen zoals scholen, agro-beheerders, natuurliefhebbers.

SD2: In het heden beleven

OD2.1: Sensibilisering

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
2.1.1 Organiseren van workshops, studiedagen en gegidste rondleidingen	Generiek	Ad hoc	OE-actoren	OE-verenigingen	Kies een item.	☐
2.1.2 Communicatie WOII project	Specifiek	Eerste helft 2023	Voorbeeldfunctie	Gezamenlijk	Kies een item.	☐
2.1.3 Organiseren jaarlijks netwerkmoment	Specifiek	Najaar 2023	OE-verenigingen	Kies een item.	Kies een item.	☐

Evaluatie

2.1.1 Organiseren van workshops, studiedagen en gegidste rondleidingen:

Op Open Monumentendag is een gegidst rondleiding georganiseerd op Domein Masy.

Er zijn drie workshops Heggen Leggen georganiseerd. Tijdens de Archeologiedagen is een workshop georganiseerd voor het maken van urnen.

Effecten behaald:

- OE actoren. Betrekken van heemkringen, erfgoedambassadeurs, experts en de lokale scholen om zich in te zetten voor duurzaam behoud en beheer van onroerend erfgoed.
- OE verenigingen. De IOED ondersteunt de erfgoedambassadeurs en de lokale scholen die zich willen inzetten voor het onroerend erfgoed in het kader van projecten en/of tijdens Archeologiedagen.

2.1.2 Communicatie WOII project. Het project behelst de ontsluiting van minimaal één relict uit de Tweede Wereldoorlog per gemeenten in het werkingsgebied. De ontsluiting gebeurt in een overkoepelend project met een gemeenschappelijke huisstijl. Drie gemeenten werken samen met de IOED Lage Kempen aan de huisstijl.

Met de gemeenten is in een gemeenschappelijke sessie het behoud en beheer uitgewerkt en de richtlijnen rond de ontsluiting. Dit vertaalt zich bijvoorbeeld in het aansluiten van erfgoedobjecten bij Monumentenwacht en het vrijmaken van begroeiing van de loopgraven in Lummen met in situ behoud van het archeologisch bodemarchief.

Effecten behaald:

- Voorbeeldfunctie: de gemeenten die deelnemen aan het WOII project nemen een voorbeeldfunctie op om WOII erfgoedsites te herwaarderen en open te stellen voor het publiek. Zo dragen zij zorg voor het lokale erfgoed en geven deze visie door aan hun inwoners.
- Gezamenlijk: dankzij een gezamenlijk project en eenzelfde visie is ervoor gezorgd voor het actieve behoud van WOII sites en de ontsluiting en herbestemming hiervan.

2.1.3 Organiseren jaarlijks netwerkmoment. Zie 1.2.4

SD2: In het heden beleven

OD2.2: Versterking communicatie

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
2.2.1 Actief communiceren over IOED projecten en werking zowel lokaal als bovenlokaal	Generiek	Doorlopend	Kenniscentrum	Kies een item.	Kies een item.	☐
2.2.2 Werkgroepoverleg per project	Generiek	Doorlopend	Gezamenlijk	Geïntegreerd	OE-verenigingen	☐

Evaluatie

2.1.1 Actief communiceren over IOED projecten en werking

Effect behaald:

- Kenniscentrum: De IOED heeft minder energie kunnen steken in de actieve communicatie door onderbezetting. Er is echter zo goed mogelijk ingezet op communicatie in vergaderingen, de website en tijdens activiteiten en projecten.

2.2.2 Werkgroepoverleg per project

Voor ieder project dat in 2023 is geïnitieerd is een werkgroep opgericht. De werkgroep hebben betrokkenen samengebracht en er is geprobeerd om draagvlak te creëren, zowel tijdens als na afloop van de initiatieven.

In 2023 betreft het de onderstaande projecten:

- Gemeente Beringen, restauratie kapel Klitsberg.
- Gemeente Ham, aanleg historische tuin oude pastorie.

- Gemeente Ham, restauratie schans Gerhees.
- Gemeente Houthalen-Helchteren, restauratie en vergroening kerkhof Laak.
- Gemeente Houthalen-Helchteren, restauratie kapel Kwalaak.
- Gemeente Leopoldsburg, restauratie Lourdesgrot Heppen.
- Gemeente Lummen, archeologische expositie bib.
- WOII project (intergemeentelijk)
Gemeente Leopoldsburg, opwaardering site Treurgracht.
Gemeente Lummen, WOII loopgravenwandelroute.
Gemeente Zonhoven, WOII tankgat.
- Leaderproject Heggen leggen (intergemeentelijk)
- Erfgoed in de Wijers (intergemeentelijk)

Effecten behaald:

- Gezamenlijk
- Geïntegreerd
- OE verenigingen

Door intergemeentelijke projecten op te starten zoals het WO II project zorgt de IOED Lage Kempen voor een gezamenlijke visie op erfgoed en een gezamenlijk plan van aanpak. Zo is gewerkt aan het behoud van het onroerend erfgoed in het werkingsgebied en daarbuiten. Bij de werkgroepen zijn ook beleidsvelden buiten onroerend erfgoed betrokken: cultureel erfgoed (verhalen rond WOII, techniek van heggen leggen, verhalen rond erfgoed in de Wijers, ...), natuur: veel van de sites liggen in natuurgebied en hierbij zijn de juiste instanties betrokken om mee samen te werken. Ook de erfgoedverenigingen, zoals de heemkringen die we als lokale experts beschouwen, zijn belangrijke partners geweest.

SD2: In het heden beleven

OD2.3: Verhoging van de beleefbaarheid van onroerend erfgoed

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
2.3.1 Vervolg herwaardering en ontsluiting pastorietain gemeente Ham	Specifiek	Voorjaar 2023	Integraal	OE-verenigingen	Kies een item.	☐
2.3.2 Ontsluiting grensgracht, gemeente Zonhoven	Specifiek	Tweede helft 2023	OE-verenigingen	Draagvlakverbreding	Kies een item.	☐
2.3.3 Ontsluiting Lourdesgrot, gemeente Leopoldsburg	Specifiek	Tweede helft 2023	OE-verenigingen	Participatie	Kies een item.	☐
2.3.4 Opwaardering kerkhof Laak, gemeente Houthalen-Helchteren	Specifiek	Tweede helft 2023	Geïntegreerd	Participatie	Kies een item.	☐
2.3.5 Opwaardering WOII-sites (cfr. WOII project)	Specifiek	Tweede helft 2023	Geïntegreerd	Interdisciplinair	OE-verenigingen	☐

Evaluatie

2.3.1 Vervolg herwaardering en ontsluiting pastorietain gemeente Ham (zie detailbeschrijving in bijlage)

Effecten behaald:

- Integraal: De gemeente Ham en de IOED Lage Kempen hebben een project ingediend voor de herwaardering van de pastorietain. De gemeente zet in op de integrale zorg van haar erfgoed. Het pastoriegebouw is een beschermd monument maar de pastorietain valt buiten de bescherming en werd in het kader van dit project aangepakt. IOED Lage Kempen heeft het project ondersteund met advies, begeleiding en uitvoering op terrein.

- OE verenigingen: We werken samen met verschillende partijen zoals de heemkundige kring van Ham.

2.3.2 Ontsluiting grensgracht, gemeente Zonhoven (zie detailbeschrijving in bijlage)

Het project omtrent de ontsluiting van de grensgracht in de gemeente Zonhoven is in 2023 niet uitgevoerd. De gemeente heeft ingezet op andere projecten.

Effect behaald: -

2.3.3 Ontsluiting Lourdesgrot, gemeente Leopoldsburg (zie detailbeschrijving in bijlage)

Eind 2023 is gestart met de voorbereidingen voor deze actie. De werkgroep is gevormd met de gemeente, basisschool en heemkring. Tijdens twee voorbereidende vergaderingen is het project vormgegeven. In 2024 wordt de subsidie aangevraagd en zal de actie doorgang vinden.

Effect behaald:

- OE-verenigingen. Het project is de start van een langdurige samenwerking tussen de heemkundige kring van Heppen en de basisschool. De heemkundige kring heeft de leerlingen ontvangen in hun museum. Zij zullen in 2024 een les over lokaal erfgoed voorzien en samen met de leerlingen en leerkrachten werken aan het behoud en beheer van de grot. Dit zal jaarlijks worden herhaald.
- Participatie. De leden van de heemkundige kring hebben samen met de leerlingen en leerkrachten gewerkt aan de inhoud van het project. Wanneer in 2024 over wordt gegaan tot uitvoering zullen alle betrokkenen hands-on aan de slag gaan met het erfgoed. Door een langdurige samenwerking op te zetten zal ieder jaar het zesde leerjaar samen met de heemkring werken aan het erfgoed en de grot.

2.3.4 Opwaardering kerkhof Laak, gemeente Houthalen-Helchteren (zie detailbeschrijving in bijlage)

Effecten behaald:

- Geïntegreerd. Voor de opwaardering van het kerkhof van Laak werkten we samen met tal van partners (kerkfabriek, gemeentebestuur, heemkundige kring, RLLK, omwonenden, CC Casino, ...) Zo is een gedragen visie geformuleerd voor de toekomst van het kerkhof van Laak.

- Participatie. Voor dit project is een participatiemoment georganiseerd om mee de visie rond de opwaardering van het kerkhof vorm te geven. Participanten hebben een rondleiding gekregen en konden meedenken over de invulling. Deze informatie is meegenomen in de subsidieaanvraag. Bij toekenning van de subsidie zal het project in 2024 van start gaan.

2.3.5 Opwaardering WOII-sites (zie detailbeschrijving in bijlage)

Effecten behaald:

- Geïntegreerd. In de voorbereidende fase is samengewerkt met verschillende partners per gemeente (heemkring, gemeentebestuur, RLLK, ... en andere partijen per gemeente en per site verschillend).
- Interdisciplinair. Het project behandelt zowel landschappelijk als archeologisch en bouwkundig erfgoed. Daarnaast zijn ook de verhalen geïntegreerd die leven (cultureel erfgoed) en is rekening gehouden met de omgeving in nauw overleg met de partners (ANB, Natuurpunt, RLLK).
- OE-verenigingen. Per site zijn de erfgoedverenigingen betrokken binnen de gemeente (heemkundige kringen, erfgoedcel, ...).

SD2: In het heden beleven

OD2.4: Participatieacties

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
2.4.1 Pastorietuin (Ham)	Specifiek	Eerste helft 2023	Participatie	Kies een item.	Kies een item.	☐
2.4.2 Verdere uitrol werkgroep Erfgoed in de Wijers	Specifiek	Doorlopend	Participatie	Netwerk	Kies een item.	☐
2.4.3 Lourdesgrot (Leopoldsburg)	Specifiek	Tweede helft 2023	Participatie	Draagvlakverbreding	Kies een item.	☐
2.4.4 Kapel Kwalaak (Houthalen-Helchteren)	Specifiek	Tweede helft 2023	Participatie	Draagvlakverbreding	Kies een item.	☐
2.4.5 Kerkhof Laak (Houthalen-Helchteren)	Specifiek	Eerste helft 2023	Participatie	Draagvlakverbreding	Interdisciplinair	☐
2.4.6 Acties rond funerair erfgoed	Generiek	Doorlopend	Participatie	Draagvlakverbreding	Interdisciplinair	☐

Evaluatie

2.4.1 Pastorietuin (Ham) (zie detailbeschrijving in bijlage)

Effect behaald:

- Participatie: Voor dit project werken we samen met tal partners waarmee we samen het project hebben uitgewerkt. Zo werken we samen met Rigoletto vzw, Avansa, gemeentebestuur, heemkundige kring st Lucia. Ze kregen de kans om mee na te denken over de invulling van het dossier en de uitvoering van specifieke zones op tal van overlegmomenten en via ontwerpplannen.

2.4.2 Opstart werkgroep Erfgoed in de Wijers (zie detailbeschrijving in bijlage)

Effecten behaald:

- Participatie. In de opstart van het project is een werkgroep samengesteld waarin ambtenaren van zes gemeenten als heemkundige kringen, gidsen, en erfgoedexperten vanuit de provincie zitten. Samen hebben zij uitgewerkt welke thema's in het project worden behandeld.
- Netwerk. Het intergemeentelijk project brengt gemeenten samen van binnen en buiten het werkingsgebied van de IOED. Hierdoor zijn ideeën en kennis uitgewisseld tussen de verschillende gemeenten, IOEDs en Regionale Landschappen. Best practices zijn gedeeld en het consultatienetwerk is verder uitgebreid rond de zorg voor erfgoed in de Wijers.

2.4.3 Lourdesgrot (zie detailbeschrijving in bijlage)

Effecten behaald:

- Participatie. De leden van de heemkundige kring hebben samen met de leerlingen en leerkrachten gewerkt aan de inhoud van het project. Wanneer in 2024 over wordt gegaan tot uitvoering zullen alle betrokkenen hands-on aan de slag gaan met het erfgoed. Door een langdurige samenwerking op te zetten zal ieder jaar het zesde leerjaar samen met de heemkring werken aan het erfgoed en de grot.
- Draagvlakverbreding. De basisschool en gemeente zijn door het project overgehaald om niet meer te opteren voor sloop van de Lourdesgrot. Door leerlingen te betrekken bij het onderhoud van de grot en daarbij lessen aan te bieden rondom erfgoed wordt hun interesse aangewakkerd en zullen zij meer betrokken zijn bij het erfgoed in hun omgeving.

2.4.2 Kapel Kwalaak (zie detailbeschrijving in bijlage)

Effecten behaald

- Participatie: Er werd met de betrokken partijen samengezeten in een werkgroep. Men is van plan om in 2024 met een sponsoractie aanvullende middelen te verzamelen en meer draagvlak te creëren voor het erfgoed.
- Draagvlakverbreding. Met de start van de sponsoractie in 2024 zal het draagvlak worden verbreed.

2.4.5 Kerkhof Laak (zie detailbeschrijving in bijlage)

Effecten behaald:

- Participatie. Voor dit project is een participatiemoment georganiseerd om mee de visie rond de opwaardering van het kerkhof vorm te geven. Participanten hebben een rondleiding gekregen en konden meedenken over de invulling. Deze informatie is meegenomen in de subsidieaanvraag. Bij toekenning van de subsidie zal het project in 2024 van start gaan.
- Draagvlakverbreding. Dankzij dit participatiemoment werden nieuwe doelgroepen aangesproken en de welwillendheid gecreëerd om zorg te dragen voor het erfgoed in de gemeente. Het project loopt nog verder in 2024.

2.4.6 Acties rond funerair erfgoed

Met enkele acties heeft de IOED ingezet op draagvlakverbreding en participatie met betrekking tot funerair erfgoed.

Begraafplaats Linkhout. De IOED heeft een advies uitgebracht op de plannen vanuit de gemeente om het ontwerp van de begraafplaats aan te passen. De IOED heeft een voorstel gedaan om door een specialist een quickscan te laten uitvoeren om tot een selectie aan graven te komen die worden behouden vanwege hun erfgoedwaarde.

De IOED heeft samen met de IOED Kempen en Maasland de begraafplaats van de broeders in Bokrijk bezocht tijdens een infosessie over het behoud en beheer van funerair erfgoed.

De IOED heeft samen met de stad Halen een advies en actieplan opgezet om diverse kerkhofmuren te restaureren. In 2024 wordt het plan gefinaliseerd.

Effecten behaald:

- Participatie.
- Draagvlakverbreding.
- Interdisciplinair.

SD2: In het heden beleven

OD2.5: Verbreding draagvlak via erfgoedambassadeurs en vrijwilligers

Actie	Aard	Timing	Effect(en)	OEG
2.5.1 Educatieve ontsluiting Dorperheide (Bocholt)	Specifiek	Doorlopend	Draagvlakverbreding Participatie Kies een item.	☐

Evaluatie

2.5.1 Educatieve ontsluiting Dorperheide (Bocholt)

Tijdens de Archeologiedagen is een activiteit georganiseerd door samen met de erfgoedambassadeurs bij de lokale heemkring samen met basisschool De Vlieger en de IOED.

Effecten behaald:

- Draagvlakverbreding. Dankzij de activiteit is het urnenveld geadopteerd door de basisschool en draagt het zesde leerjaar zorg voor de site. De leerlingen nemen hun familie en kennissen mee naar het urnenveld tijdens de Archeologiedagen waardoor het draagvlak groeit. De erfgoedambassadeurs van de heemkring van Kaulille organiseren de activiteit.
- Participatie. Diverse partners zijn betrokken bij het project. Leerlingen werken actief aan het erfgoed door zelf urnen te maken en bakken. Ook de heemkring en school zijn betrokken bij dit project en worden ondersteund door de IOED en gemeente waar nodig, bijvoorbeeld in communicatie en logistiek.

SD2: In het heden beleven

OD2.6: Blijven uitbouwen van consultatienetwerk

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
2.6.1 Uitbreiding erfgoedambassadeursnetwerk	Generiek	Doorlopend	Netwerk	OE- verenigingen	Kies een item.	☐

Evaluatie

2.6.1 Uitbreiding erfgoedambassadeursnetwerk

In alle acties en projecten van de IOED wordt geprobeerd om het netwerk van erfgoedambassadeurs uit te breiden. Er is zoveel mogelijk gewerkt met heemkundige kringen en gepoogd om hen een ambassadeursrol te geven waarin zij zelf de acties en projecten dragen. Er zijn kennismakings- en/of overlegmomenten met erfgoedverenigingen georganiseerd om

Effecten behaald:

- Netwerk. Het erfgoedambassadeursnetwerk van de IOED is uitgebreid door de banden met de heemkringen te verstevigen en hen bekend te maken met het concept van de ambassadeurs.
- OE-vereniging. Bij alle acties en projecten zijn de desbetreffende heemkringen betrokken.

SD3: Voor de toekomst bewaren

OD3.1: Herstel, restauratie en duurzaam beheer van onroerend erfgoed

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
3.3.1 Stimuleren aansluiting MoWa	Generiek	Ad hoc	Voorbeeldfunctie	Gezamenlijk	Kies een item.	☐
3.3.2 Ondersteuning bij beheersplannen	Generiek	Ad hoc	Kenniscentrum	Kies een item.	Kies een item.	☐
3.3.3 Opwaardering Lourdesgrot (Leopoldsburch)	Specifiek	Tweede helft 2023	OE-verenigingen	Kies een item.	Kies een item.	☐
3.3.4 Restauratie Kapel Kwalaak (Houthalen-Helchteren)	Specifiek	Tweede helft 2023	OE-verenigingen	Kies een item.	Kies een item.	☐
3.3.5 Opwaardering kerkhof Laak (Houthalen-Helchteren)	Specifiek	Tweede helft 2023	Geïntegreerd	Kies een item.	Kies een item.	☐
3.3.6 Opwaardering pastorietaan (Ham)	Specifiek	Eerste helft 2023	Geïntegreerd	Kies een item.	Kies een item.	☐
3.3.7 Opwaardering WO II sites	Specifiek	2023	Voorbeeldfunctie	Kies een item.	Kies een item.	☐

Evaluatie

3.3.1 Stimuleren aansluiting collectief lidmaatschap bij Monumentenwacht

De IOED blijft de aansluiting bij Monumentenwacht stimuleren. Hieronder geven we de stand van zaken mee. De aansluiting van de IOED-gemeenten is positief en geeft ook aan dat de gemeenten een voorbeeld willen zijn voor hun inwoners. De aansluiting van de erfgoedobjecten die gemeentelijke eigendom zijn leidt tot meer restauratie-acties, die op hun beurt dan voor meer draagvlak zullen zorgen.

- Beringen: collectief aangesloten
- Bocholt: collectief aangesloten
- Heusden-Zolder: collectief aangesloten
- Lummen: collectief aangesloten
- Houthalen – Helchteren: procedure is lopend
- Halen: procedure is lopend
- Hamont-Achel: procedure is lopend

Effecten behaald:

- Voorbeeldfunctie
- Gezamenlijk

3.3.2 Ondersteuning bij beheersplannen

De IOED is in 2023 niet betrokken geweest bij het opstellen van beheersplannen.

Effect behaald: -

3.3.3 Opwaardering Lourdesgrot (Houthalen-Helchteren) (Zie 2.4.3)

Effecten behaald:

- OE-verenigingen. De heemkring van Heppen werkt in de voorbereiding samen met de basisschool en de IOED aan het opzetten van het project.

3.3.4 Restauratie Kapel Kwalaak (Houthalen-Helchteren) (Zie 2.4.4)

Effect behaald:

- OE-verenigingen. De heemkring van Houthalen en de wijkvereniging zijn betrokken bij de opzet van het project.

3.3.5 Opwaardering kerkhof Laak (Houthalen-Helchteren) (Zie 2.4.5)

Effect behaald:

- Geïntegreerd. In de voorbereidingen is samengewerkt met verschillende diensten en organisaties en is het kerkhof bekeken vanuit zowel het landschappelijk, bouwkundig en archeologisch erfgoed en is ook rekening gehouden met het toekomstig beheer en mogelijkheden rond toerisme en recreatie.

3.3.6 Opwaardering pastorietaan (Ham) (Zie 2.4.1)

Effect behaald:

- Geïntegreerd.

3.3.7 Opwaardering WO II sites (zie detailbeschrijving) (Zie 2.3.5)

Effect behaald:

- Voorbeeldfunctie: De gemeenten hebben zich geëngageerd om deel uit te maken van het project en de gekozen sites op te waarderen en te ontsluiten. De projecten zelf gaan de komende jaren in uitvoering.

SD3: Voor de toekomst bewaren

OD3.2: Herbestemming van onroerend erfgoed

Actie	Aard	Timing	Effect(en)	OEG
3.2.1 Ondersteuning in herbestemmingsprojecten	Generiek	Ad hoc	Kenniscentrum Kies een item. Kies een item.	☐

Evaluatie

3.2.1 Ondersteuning bij herbestemmingsprojecten

De IOED adviseert de gemeente Ham in een traject voor de herbestemming van de Sint Lambertuskerk in Kwaadmechelen. Hierbij heeft de IOED o.a. het Platform Toekomst Parochiekerken betrokken.

Effect behaald:

- Kenniscentrum

SD3: Voor de toekomst bewaren

OD3.3: Afstemming en integratie van onroerend erfgoed binnen andere beleidsdomeinen

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
3.3.1 Integratie onroerend erfgoed binnen multifunctionele streekwerking	Specifiek	Doorlopend	Integraal	Interdisciplinair	Kies een item.	☐
3.3.2 WO II project	Specifiek	Doorlopend	Geïntegreerd	Gezamenlijk	Kies een item.	☐

Evaluatie

3.3.1 Integratie OE binnen multifunctionele streekwerking (Zie detailbeschrijving en 2.4.2)

Opstart werkgroep erfgoed in de Wijers

Effecten behaald:

- Integraal.
- Interdisciplinair.

3.3.2 WO II project (Zie detailbeschrijving en 2.3.5)

Effecten behaald:

- Geïntegreerd.
- Gezamenlijk.

SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart

OD4.1: Loketfunctie

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
4.1.1 Limburgs Erfgoedmoment	Specifiek	Najaar 2023	Netwerk	Kies een item.	Kies een item.	☐
4.1.2 Gemeenten, erfgoedactoren en particulieren bewust maken en doorverwijzen instrumentarium	Generiek	Doorlopend	Kenniscentrum	Kies een item.	Kies een item.	☐
4.1.3 Overleg met gemeenten om in te spelen op lokale noden/vragen m.b.t. OE	Generiek	Doorlopend	Gezamenlijk	Kies een item.	Kies een item.	☐
4.1.4 Loketfunctie m.b.t. omgeving (vergunningen, sloopaanvragen, ...)	Generiek	Doorlopend	Kenniscentrum	Kies een item.	Kies een item.	☐

Evaluatie

4.1.1 Limburgs Erfgoedmoment

Het Erfgoedmoment is in 2023 niet georganiseerd.

Effecten behaald: -

4.1.2 Gemeenten, erfgoedactoren en particulieren bewust maken en doorverwijzen instrumentarium

Effect behaald:

- Kenniscentrum.

We geven op tal van vlakken advies m.b.t. het instrumentarium. In 2023 gaven we 56 adviezen.

4.1.3 Overleg met gemeenten om in te spelen op lokale noden/vragen m.b.t. OE

WOII project. Gezamenlijk project op vraag van het bestuur (intergemeentelijk)

Erfgoed in de Wijers. Gezamenlijk project (intergemeentelijk)

Effect behaald:

- Gezamenlijk.

4.1.4 Loketfunctie m.b.t. omgeving (vergunningen, sloopaanvragen, ...).

Effect behaald:

- Kenniscentrum.

SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart

OD4.2: Adviseren en stimuleren gemeentelijk en Vlaams onroerend erfgoedbeleid

Actie	Aard	Timing	Effect(en)			OEG
Stimuleren gemeenten uitwerken lokaal erfgoedbeleid	Generiek	Doorlopend	Integraal	Gezamenlijk	Kies een item.	☐

Evaluatie

4.2.1 Stimuleren gemeenten uitwerken lokaal erfgoedbeleid

De IOED volgt het Vlaams onroerend erfgoedbeleid op, communiceert daarover naar de aangesloten gemeenten en adviseert hen op dat vlak. De IOED stimuleert de gemeenten ook tot het uitwerken van een lokaal onroerend erfgoedbeleid door het organiseren van infosessies rond bepaalde thema's, expertendagen om kennis uit te wisselen,... In 2022 hebben we de gemeenten gevraagd om na te denken over het takenpakket dat de IOED voor de gemeenten kan overnemen om meer overkoepelende en gezamenlijke acties uit te kunnen voeren. Ook vanuit het stimuleren van onze gemeenten tot het collectief aansluiten bij Monumentenwacht verwachten we meer gezamenlijke acties uit te kunnen rollen.

Effecten behaald:

- Integraal.
- Gezamenlijk.

SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart

OD4.3: Overleg, advies en afstemming met erfgoedactoren

Actie	Aard	Timing	Effect(en)	OEG
4.3.1 Overlegmomenten NOE	Generiek	Doorlopend	Kenniscentrum Netwerk Kies een item.	☐
4.3.2 Overlegmomenten erfgoed Limburg	Generiek	2 maal per jaar	Netwerk Kies een item. Kies een item.	☐
4.3.3 Stuurgroep erfgoedcel ECRU	Generiek	Ad hoc	Kenniscentrum Kies een item. Kies een item.	☐

Evaluatie

4.3.1 Overlegmomenten NOE

De IOED nam deel aan de overlegmomenten van het NOE. Indien we niet aanwezig konden zijn was er een vertegenwoordiger van één van de Limburgse IOED's aanwezig die terugkoppelde.

Effecten behaald:

- Kenniscentrum
- Netwerk

4.3.2. Overlegmomenten erfgoed Limburg

In 2023 is tweemaal een bijeenkomst georganiseerd voor de Limburgse IOED's, de landschapscoördinatoren van de Regionale Landschappen en de erfgoeddienst van de Provincie. Interessante projecten werden voorgesteld, er is nagedacht over gedeelde problemen en ideeën voor gezamenlijke acties.

Effect behaald:

- Netwerk.

4.3.3. Stuurgroep erfgoedcel Mijn-erfgoed

De IOED zit niet meer in de stuurgroep.

Effect behaald: -

SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart

OD4.4: integrale onroerend erfgoedwerking verankeren in regionaal beleid

Actie	Aard	Timing	Effect(en)	OEG
4.4.1 Organiseren workshop verankeren in lokaal beleid	Specifiek	Tweede helft 2023	Draagvlakverbreding Kenniscentrum Kies een item.	☐

Evaluatie

4.4.1 Organiseren workshop verankeren in lokaal beleid.

Werd dit jaar niet georganiseerd door gebrek aan capaciteit.

Effecten behaald: -

SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart

OD4.5: Onderhouden van kennis en regelgeving van onroerend erfgoed

Actie	Aard	Timing	Effect(en)	OEG
4.5.1 Onderhouden van kennis (opleidingen, studiedagen, workshops)	Generiek	Doorlopend	Expertise Kies een item. Kies een item.	☐

Evaluatie

4.5.1 Onderhouden van kennis (opleidingen, studiedagen, workshops)

Gevolgte opleidingen, studiedagen en workshops :

Infosessies Tuinwijken 12-03-2023

Infosessie en workshop fundraising 24-04-2023

Prospectie kerkhoven 11-09-2023

Studiedag inventariseren landschappelijk erfgoed 29-09-2023

Congres Bestemming Erfgoed 26-10-2023

Post-graduaat Groen Erfgoed, studiejaar 2023-2024

Effect behaald:

- Expertise.

SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart

OD4.6: Adviseren aangesloten besturen die erkend willen worden als onroerend erfgoedgemeente

Actie	Aard	Timing	Effect(en)	OEG
4.6.1: Adviseren aangesloten besturen die erkend willen worden als onroerend erfgoedgemeente	Generiek	Ad hoc	Kenniscentrum Kies een item. Kies een item.	☐

Evaluatie

4.6.1. Adviseren aangesloten besturen die erkend willen worden als onroerend erfgoedgemeente

Nog geen enkele gemeente heeft tot nu toe de ambitie om OEG te worden.

Effect behaald: -

SD4: De IOED draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van onroerend erfgoed en brengt de noden van de lokale besturen in kaart

OD4.7: De IOED raadpleegt actief haar klankbordgroep en neemt deze input mee in haar werking

Actie	Aard	Timing	Effect(en)	OEG
4.7.1 Afstemmen werking met noden klankbordgroep	Generiek	Doorlopend	Participatie Kies een item. Kies een item.	☐

Evaluatie

4.7.1. Afstemmen werking met noden klankbordgroep

Het actieplan en de begroting voor 2024 werden goedgekeurd door de Raad van Bestuur en bezorgd aan het Agentschap OE.

Voor intergemeentelijke projecten zoals WOII hebben we een klankbordgroep waar we een startoverleg mee hebben gehad.

Effect behaald:

- Participatie.

DETAILBESCHRIJVING

Details activiteiten 2023

Grensgracht

Op 15 juli 1697 werd beëdigd landmeter Mathis Putzeys door de Hasseltse magistraat aangesteld om het heidegebied ten noorden van Hasselt op te meten en in kaart te brengen. Bovendien werd hij verzocht een definitieve grens vast te leggen door een gracht voorzien van de nodige grenspalen. Zo kon men belastingen innen ook in het buitengebied. Deze grensgracht is één van de zeldzame overblijfselen in het landschap. We onderzochten in 2022 samen met de heemkring van Zonhoven de mogelijkheden om de grensgracht, gelegen in het natuurgebied de Teut, in Zonhoven te ontsluiten. In 2023 werken we hieraan verder en is het de bedoeling om een projectsubsidie aan te vragen bij de Provincie Limburg, nadat hierrond een werkgroep wordt opgericht.

Kapel van Kwalaak

De Sint-Leonarduskapel van Kwalaak werd opgetrokken ter ere van Sint-Leonardus, patroon van de landbouwers en schutsheilige tegen veeziekten. De kapel is door waterschade vervallen. De kapel is eigendom van de wijkvereniging. De vereniging wil de kapel laten onderhouden. De IOED ondersteunt de vereniging in dit project bij o.a. het aanvragen van een inspectie van Monumentenwacht, het formuleren van een visie en project, het schrijven van een subsidieaanvraag bij de provincie en het opzetten van een sponsoractie.

Urnenveld Dorperheide

Leerlingen van het vijfde leerjaar krijgen een rondleiding door de erfgoedambassadeurs op het urnenveld Dorperheide. Ze brachten ook een bezoek aan de artefacten (urnen en sieraden) die op deze archeologische site werden gevonden. Nadien gaan ze in een workshop zelf aan de slag met een lokale keramiste om een urn te creëren (van vormen tot bakken in een open pit fire). Op het slotmoment geven de leerlingen een woordje uitleg over de site en plaatsen ze de zelfgemaakte urnen op het terrein. Zo vormen ze een outdoor tentoonstelling die het hele weekend te bezichtigen is. Ze verwijzen op deze manier naar de vroegere betekenis en het verhaal van deze unieke plek. Daarnaast voorzien de erfgoedambassadeurs ook nog een avondprogramma met een lezing rond rituelen en een performance op het urnenveld. Het volledige traject gebeurde in samenwerking met vrijwilligers. Het project wordt - getrokken door vrijwilligers en jaarlijks verder gezet met financiële ondersteuning van de gemeente (2022-2025)

Lourdesgrot Heppen

De basisschool 'De Heppening' en de Heemkring Heppen slaan de handen ineen om de Lourdesgrot aan de school op te waarderen. De IOED Lage Kempen en de gemeente Leopoldsburg ondersteunen hen. De IOED coördineert het project. De leerlingen van het zesde leerjaar zullen de grot adopteren en onderhouden met de intentie om het initiatief jaarlijks te herhalen. Met het project wordt het draagvlak voor het behoud van de grot vergroot en een duurzaam beheer verwezenlijkt voor de site. Voor de grot wordt door middel van aanplanting en enkele zitelementen een samenkomstplaats gecreëerd voor de school.

Pastorietuin Ham

RLLK, IOED en de gemeente Ham hebben een dossier ingediend bij het PCCE (Provincie Limburg) om de pastorietuin van Ham in ere te herstellen. Het project werd goedgekeurd en startte op in augustus 2021 met overleg ter plaatse met alle partijen die de site gebruiken en beheren. De gemeente Ham werkt al enkele jaren aan de herbestemming van de oude pastorie. Het beschermde monument biedt een thuisbasis voor de heemkundige kring (Sint-Lucia) en wordt ook als kunst- en cultuurpunt gebruikt door Rigolettokoren vzw. De handboogclub (Fast Arrow) maakt ook gebruik van het terrein. De opwaardering en ontsluiting van de pastorietuin, die buiten de bescherming als monument valt, wordt in het kader van dit project aangepakt. Het project loopt tot april 2023 en gebeurt in overleg met de verschillende betrokkenen (gebruikers van de site) en de gemeente als eigenaar.

Het dossier omvat het (opnieuw) zichtbaar maken/herstellen van typerende kenmerken van dit landschappelijk erfgoed zoals de kruidentuin van de pastoor, fruitbomen in de pastorietuin, het zichtbaar maken van het verdwenen deel van de vroegere omgrachting met een blauwe bloemenstrook,... gekoppeld aan nieuwe functies/invulling die ontstonden bij de herbestemming van deze site zoals het visualiseren van vormen en functies op het terrein waar de allereerste pastoorswoning stond met een belevingselement, de plaatsing van een brug over de gracht, het voorzien van moestuinen die beheerd kunnen worden door Avansa en een nieuwe buffer voor de boogschutterszone,... De heraanleg in en rondom de pastorietuin draagt daarom niet alleen bij aan de fysieke en educatieve ontsluiting van de pastorie, maar beoogt in vormtaal en/of betekenis de erfgoedwaarden en symboliek extra in de verf te zetten. Voor het invullen van deze elementen en de educatieve ontsluiting met een infopaneel waarop een tijdlijn zal worden voorgesteld werken we nauw samen met Heemkring Sint-Lucia.

Schans van Gerhees

De schans van Gerhees kreeg in 2014 een erfgoedpremie toegekend en stond tot 2022 op de wachtlijst. In 2022 kreeg de gemeente de subsidie uitbetaald. Er werd een werkgroep opgericht (waar de IOED en RLLK deel van uitmaken) om dit project op te starten. Een deel van het project werd destijds uitgevoerd via de VLM

(Landinrichtingsproject) voornamelijk de recreatieve zaken werden hiermee in orde gebracht (infoborden, wandelpadjes, fietsrustpunt, zichtpunt op schans, vlonderpad en fietspad) . De effectieve restauratie van het schanslichaam moet nu plaatsvinden. De werkgroep, waar ook het Agentschap OE afdeling Limburg deel van uitmaakt zal aan de slag gaan om het project tot een goed einde te brengen. De IOED/RLK geven hier advies in en zullen een deel van de werken mee begeleiden.

Groener historisch kerkhof Laak

Samen met de gemeente Houthalen-Helchteren en heemkundige kring De Klonkviool werkt het Regionaal Landschap en de Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddienst Lage Kempen aan de opwaardering van het kerkhofje van Laak. We willen er een groenere ontmoetingsplek, om zo ook het beschermde kerkje meer tot zijn recht te laten komen, maken voor de buurt en de inwoners van Houthalen-Helchteren. Op 27 januari 2022 organiseerden we een participatiemoment voor alle buurtbewoners en geïnteresseerden. Met deze resultaten zijn we aan de slag gegaan om tot een mooie visie te komen voor de opwaardering van het historische kerkhof. Er werd een inspectierapport van het historisch kerkhof door Monumentenwacht opgemaakt (2022). Op basis van het inspectierapport van Monumentenwacht en de uitgewerkte visie werd een prijsraming voor het behoud van de erfgoedwaarding én de vergroening van het historisch kerkhof aan de gemeente bezorgd (2022).

Erfgoed in de Wijers

‘Erfgoed in de Wijers’ is een overleggroep om te kijken hoe het Erfgoed in De Wijers in kaart kan worden gebracht (luik inventarisatie) en ‘beschermd’ (mogelijk als erfgoedlandschap, maar niet als monument of dorpsgezicht) en de toeristische ontsluiting (luik ontsluiting) via bestaande wandel- en fietsroutes, podcasts, QR-codes, ErfgoedApp,...

In 2022 zijn we begonnen met de opstart van een projectaanvraag om de invloed van kasteeldomeinen en abdijen van de Wijers in kaart te brengen via een toeristische ontsluiting (wandel en fietsroutes). Dit subsidiedossier zal ingediend worden in 2023.

WOII-project

Het project kan beschouwd worden als een soort spin-off van Onder De Radar, waarbij de gemeente Lummen in samenwerking met Regionaal Landschap Lage Kempen de schuttersputten en loopgraven aan de Geneikenstraat opnieuw zichtbaar heeft gemaakt en ontsloten met een doorkijk infopaneel. Deze actie leidde vervolgens tot animo bij de andere gemeenten uit het werkingsgebied van IOED Lage Kempen om samen aan de slag te gaan met andere WOII-relicten zoals bunkers en loopgraven. Na een verkennend onderzoek in de deelnemende gemeenten rond welke sites hiervoor in aanmerking komen werd er een startoverleg georganiseerd. Hier werd voorgesteld om het nieuwe belevingsmuseum ‘Liberation Garden’ in Leopoldsburg als kapstok te gebruiken om alle sites aan te hangen. Verder werd er ook afgesproken dat het belangrijk

is om deze verschillende relictten met elkaar te verbinden en op uniforme wijze in een herkenbare huisstijl te ontsluiten, maar het wel belangrijk is dat elke gemeente nog steeds hierin zijn eigen accenten kan leggen. Hoe ver staan we nu in 2022 met dit project?

Beringen: stad Beringen wilt werken met 3 éénmansbunkers die nabij het kolenspoor geplaatst en ontsloten kunnen worden. De stad bespreekt daarvoor eerst nog de mogelijkheden met de huidige eigenaar de gewenste ontluitingslocatie.

Bocholt: gemeente en heemkring willen werken rond 4 bunkers langs het kanaal en de baileybrug. De bunkers moeten eerst aangesloten worden bij Monumentenwacht (via het collectief lidmaatschap) om op basis van een recent inspectierapport de volgende acties te bepalen.

Ham: gemeente en heemkring willen werken met een loopgraafrelict op de Kepkensberg. Het is de bedoeling deze gedeeltelijk als trage weg in gebruik te nemen en dan met een wandellus te verbinden met de 'dikke boom (ontsluiting met zitbank)', uitkijktoren ('reconstructie') en het reeds aanwezige Multimovepad. In het loopgraafrelict dat zichtbaar is vanop het bestaande wandelpad worden cortenstaal silhouetten geplaatst van soldaten. Voor dit 'droomsценario' wordt momenteel een prijsraming gemaakt. Mogelijk dossier indienen bij PCCE tegen 1 oktober 2023. De gemeente bekijkt ondertussen de eigendomssituaties en aakt waar nodig afspraken met betrokken particulieren.

Hamont-Achel: de stad en erfgoedvereniging willen werken rond een crashsite van een Lancaster AVRO in een moeras. Het is de bedoeling de site te ontsluiten met een wandellus tussen de velden. De stad bekijkt daarvoor momenteel de eigendomssituaties van de betrokken percelen. De crashplaats in het moeras zelf wordt toegankelijk gemaakt met een zweeds plankenpad (wandeling er naar toe) en ter plaatse met een vlonderpad in de vorm van het vliegtuig (in schaal), waar er een platform voorzien is om een gevonden wrakstuk tentoon te stellen en van uitleg te voorzien. Ook zal er een rustplek voorzien worden voor de jaarlijkse herdenking. Er wordt aan een raming uitgewerkt voor deze ontsluiting.

Leopoldsburch: de gemeente wilt werken aan de opwaardering en ontsluiting van de Treurgrachtsite en bijhorende monument, waarvan het verhaal en een 'reconstructie' in Liberation Garden zijn terug te vinden. Het is de bedoeling om samen te werken met FLX Campus (via jong redt oud-project) voor specifiek de ontsluiting met een 'pad der vrijheid', kalken van beukenboom 'in touch with history' en de aanplant die linken legt met parktuin van het museum. Voor de andere onderdelen bekijken we mogelijkheden om via klein historisch erfgoed dossiers (restauratie monument) en onroerend erfgoed projecten (opwaardering site) deze site te ontsluiten. Mogelijk dossier indienen bij PCCE tegen 1 april 2023.

Lummen: de gemeente wilt werken aan de ontsluiting van een/de loopgraafrelict(en) in de Kwezelstraat (en Dikke Eikstraat o.v.) en een verbinding over te herstellen trage wegen met Dikke Eik. In de loopgraaf worden foto's van soldaten geplaatst in posities, zodat bezoekers een idee krijgen van de manier waarop deze zouden kunnen zijn gebruikt. De loopgraaf zou zowel door de loopgraaf als via een erlangs gelegen trage weg toegankelijk moeten worden gemaakt. De gemeente bekijkt momenteel eerst nog de mogelijkheden voor een route en nodige afspraken met eigenaars van de betrokken percelen. Het is de bedoeling tegen 1 april 2023 een dossier in te dienen. De werken voor het openmaken van het loopgraafrelict zijn ondertussen reeds uitgevoerd via de Landschapsteams.

Zonhoven: de heemkring Zonhoven wil de tankgaten op de Teut graag ontsluiten met een doorkijk infopaneel van een iets hoger platform.

Overkoepelend project:

Huisstijl: het is de bedoeling om met een herkenbare huisstijl te werken (infodrager) die in elke gemeente kan worden toegepast en kan matchen met streekwerking of gemeentelijke lay-out. In plaats van een eigen 'huisstijl' te ontwerpen maakt IOED Lage Kempen afspraken met Leopoldsburg, Lommel en Hechtel-Eksel om de huisstijl van het 'Oosthoekconcept' te gebruiken.

Liberation Garden als 'kapstok' om alle 'kleine verhalen' mee te verbinden.

Onder De Radar actief betrekken in vervolgtraject.

Samenwerking met stagiair voor historisch onderzoek van alle sites (2023)

Heggen Leggen

Leaderproject Heggen leggen via PDPO III. Project werd opgestart in november 2020 en loopt af in juni 2023. Het heeft tot doel de techniek van het heggen leggen bekend te maken bij een groot publiek d.m.v. demo's en een symposium.

Daarnaast is het ook de bedoeling ervoor dat zorgen dat het leggen van heggen opnieuw wordt toegepast in de regio door via workshops, een platform voor kennisdeling (vraag-en-aanbod), instructiefilmpjes en een handleiding vrijwilligers en professionals de techniek aan te leren en te laten toepassen. Ook zullen er daarom op verschillende locaties in Bocholt, Hamont-Achel en Pelt hagen worden aangeplant die over enkele jaren gelegd kunnen worden. Deze acties dragen eraan bij dat het historische landschap in onze regio wordt hersteld.

De IOED is partner in het project van het CAG rond ICE en duurzaamheid. CAG en Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland slaan de handen in elkaar om immaterieel erfgoed van water en land als hefboom voor ecologische duurzaamheid te inventariseren, onderzoeken en stimuleren voor uitdagingen als waterbeheer, behoud van biodiversiteit en van bodemvruchtbaarheid. Heggen leggen en vlechten is onderwerp binnen het thema ‘behoud van biodiversiteit’, dat in 2023 zal worden opgestart.

De IOED maakt ook in andere acties en projecten de reflex om het heggen leggen waar dit past naar boven te brengen. Zo laten we bijvoorbeeld de haag aan de pastorietaan van Ham groeien om deze binnen enkele jaren te gaan leggen (de techniek om een haag ondoordringbaar te maken past in het verhaal van de pastorie die werd aangelegd met een schietgat en een gracht ter bescherming in woelige tijden). Ook hebben we bijvoorbeeld aan het Chinees Paviljoen van Leopoldsburch opnieuw een vlechthaag aangeplant, zoals deze hier vroeger aanwezig was.

BIJLAGEN

[Vrijblijvend in te vullen bij de **JAARRAPPORTAGE**; Voor de duidelijkheid verwijs je vanuit het essentiële deel naar de relevante bijlagen.]